

Sławomir GROMADZKI¹

POLSKA POLITYKA ARKTYCZNA W ASPEKTCIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Słowa kluczowe: *Arktyka, bezpieczeństwo narodowe, Rada Arktyczna, NATO, Rosja*

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono ocenę polskiej polityki arktycznej w aspekcie bezpieczeństwa narodowego odnosząc uzasadnienie polskiej obecności w Arktyce do dokumentów strategicznych. Przedstawiono dotychczasowe zaangażowanie polskie w Arktyce, w tym jako sygnatariusza Traktatu Spitsbergeńskiego (Paryskiego), aktywność w strukturach międzynarodowych, w tym jako obserwatora w Radzie Arktycznej. Podkreślono znaczenie polskich badań arktycznych dla legitymizacji polskiej obecności w Arktyce. Wskazano na polskie projekty polityczne i gospodarcze w Arktyce. Przedstawiono polskie zaangażowanie wojskowe i militarne w obszarze podnoszenia gotowości obronnej NATO, w tym północnym obszarze. Podkreślono wzrost napięcia politycznego wywołanego prowokacjami politycznymi i wojskowymi Rosji w Arktyce na przełomie ostatnich lat. Zwrócono uwagę na wzrost znaczenia politycznego, gospodarczego i militarne obszaru basenu Oceanu Arktycznego, zwłaszcza w sytuacji dynamicznych zmian klimatycznych.

Wprowadzenie

Celem artykułu jest ocena polskiej polityki arktycznej w kontekście bezpieczeństwa narodowego, w tym pozycji naszego kraju na arenie międzynarodowej w wymiarze prawnym, dyplomatycznym, militarnym, naukowym i gospodarczym.

Wyniki badań mają wskazać na zmiany sytuacji geopolitycznej i geostrategicznej Arktyki w odniesieniu do dynamicznych zmian klimatycznych oraz prognozowanego zwiększenia dostępu do Arktyki.

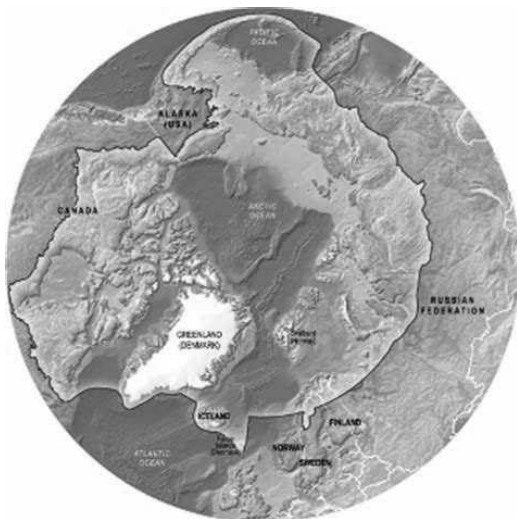
W artykule skorzystano z doświadczeń i danych zdobytych przez autora podczas specjalistycznego kursu “Water Resources Management in Cold Climate” organizowanego przez Norwegian University of Life Sciences w 2017 roku

¹ Towarzystwo Wiedzy Obronnej

w ramach programu Water Harmony Project, Fellowship – EACEA Erasmus + – Harmonising water related graduate education (561755-EPP-1-2015-1-NO-EPP-KA2-CBHE-JP) przeprowadzonego na University Center in Svalbard, w miejscowości Longyearbyen, Svalbard.

Znaczenie Arktyki

Jej obszar zdefiniowany został zgodnie z przyjętą definicją przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych według której klimatyczno-ekologiczne granice Arktyki wyznacza lipcowa izoterma $+10^{\circ}\text{C}$, która w przybliżeniu pokrywa się również z północną granicą wegetacji drzew (rys. 1). Według innej definicji, Arktykę ogranicza koło podbiegunowe północne, obejmując obszary Norwegii i Szwecji. Arktyka obejmuje część Rosji, Kanady, Norwegii, Szwecji, Finlandii, Alaskę (Stany Zjednoczone), Grenlandię (Dania), Islandię oraz Ocean Arktyczny².

Rysunek 1. Arktyka

Źródło: <https://www.bing.com/images/> [dostęp: 16.03.2018].

² Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/baltyk/arktyka/arktyka [dostęp: 16.03.2018].

Geopolityczne znaczenie Arktyki odzwierciedla polityka faktów dokonanych Rosji, traktujących Arktykę jako swoją własność. Rosyjskie władze uważają, że „...Arktyka zawsze była rosyjska i taka pozostanie...”³.

Rosyjska polityka arktyczna oparta o polityczną i militarną koncepcję uzyskania dominacji w regionie stwarza poważne zagrożenia w konfrontacji z broniącymi swoich aspiracji krajów arktycznych.

Jak podkreśla jeden z autorów analiz w swoim wnioskowaniu⁴, że „Nie ma wątpliwości, iż jurysdykcja nad obszernymi i wydaje się (choć nie można tego jednoznacznie stwierdzić) zamożnymi w surowce mineralne regionami Arktyki, będzie jednym z kluczowych zagadnień dla geopolitycznego rozkładu sił w XXI wieku”⁵.

Spór o zasoby Arktyki zaostriął się po demonstracyjnym aczkolwiek oddać trzeba chwałę Rosji sukcesie eksploracji dna w obszarze bieguna północnego potwierdzonej zatkniętą flagą rosyjską na dnie Oceanu Arktycznego. Zauważalne jest usztywnienie stanowisk wszystkich krajów arktycznych i jest to od czasów zimnej wojny najdalej idące pogorszenie stosunków krajów arktycznych. Odzwierciedla to chociażby reakcja kanadyjskiego rządu na wypowiedzi byłego rosyjskiego prezydenta Miedwiediewa sugerującego ograniczanie dostępu Rosji do swobodnej eksploracji Arktyki. Zdradza to zainteresowanie i dążenie światowych mocarstw do przejęcia kontroli nad zasobami Arktyki, które szacuje się na 25% światowych zasobów ropy naftowej i gazu⁶.

Geopolityczne znaczenie Arktyki podkreślają autorzy kluczowego i najdalej oddającego polskie aspiracje arktyczne opracowania strategicznego dla polskiego MSZ [Łuszczuk, Graczyk, Stępień, Śmieszek 2016]. Analiza polskiej polityki arktycznej jest niemożliwa bez odniesienia się do zapisów tego opracowania. Autorzy uważają, że „Proces przyspieszonego ocieplenia klimatu, szczególnie odczuwalny w Arktyce, pociąga za sobą daleko idące skutki o wymiarze globalnym. Zmniejszająca się pokrywa lodowa otworzyła dostęp do bogactw naturalnych: ropy, gazu, węgla, rud metali – zwłaszcza metali rzadkich. Poszerzyły się łowiska i obszary do uprawiania rybołówstwa. Uwolnienie od lodów w miesiącach letnich przejść północno-zachodniego i północno-wschodniego stworzyło możliwości wydatnego skrócenia szlaków żeglugowych z Azji do Europy i z Pacyfiku na Ocean Atlantycki

³ M. Suszyński, *Arktyka w ujęciu geopolitycznym – rywalizacja czy nowy typ kooperacji?*, <http://geopolityka.net/wojciech-suszynski-arktyka-w-ujeciu-geopolitycznym/> [dostęp: 16.03.2018].

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Word Press, *Spór Rosja-Kanada o ropę i gaz na Arktyce*, Marzec 21, 2010, <https://jaronwoj.wordpress.com/category/polityka-energetyczna/page/20/> [dostęp: 16.03.2018].

z pominięciem Kanałów Sueskiego i Panamskiego. Poważnie rozważane są projekty wykorzystania arktycznych gór lodowych jako źródła wody pitnej dla obszarów świata, w których występuje jej deficyt. Region przyciąga też coraz liczniejsze grupy turystów⁷.

Senator z Alaski (USA) Dann Sullivan ostrzega przed zagrożeniem wynikającym z rosyjskiej dominacji militarnej w Arktyce, wskazując na opracowanej przez siebie mapie (rys. 2) rozmieszczenie oraz skalę instalacji wojskowych zarówno rosyjskich jak i natowskich w Arktyce⁸. Opracowanie potwierdza dużą dysproporcję sił⁹. Senator Dan Sullivan uważa, że „przed Stanami Zjednoczonymi długa droga, by nadażyć za rosyjską obecnością wojskową w Arktyce”¹⁰. D. Sullivan, stwierdził że, „Rosja zbudowała ostatnio 14 lotnisk i portów arktycznych, cztery nowe brygady arktyczne i 40 lodołamaczy”¹¹.

Generał Curtis Scaparrotti, dowódca sił amerykańskich w Europie (EUCOM), zauważył, że Rosja agresywnie buduje i odnawia bazy w pobliżu Północnego Szlaku Morskiego kwitując „nie dotrzymujemy kroku”¹².

W kontekście tym warto zwrócić uwagę na strategiczne położenie Archipelagu Svalbard (będący we władaniu Norwegii) w sytuacji potencjalnej możliwości odwołania się Norwegii do NATO w sytuacji naruszenia postanowień Traktatu Spitsbergeńskiego w kwestii zdemilitaryzowanego statusu tego terytorium¹³.

⁷ M. Łuszczuk, P. Graczyk, A. Stępień, M. Śmieszek, *Cele i narzędzia polskiej polityki arktycznej*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP Departament Polityki Europejskiej, Warszawa 2015, s. 10.

⁸ S. Gromadzki, *Svalbard w relacjach Rosja – NATO – Ocena poziomu bezpieczeństwa międzynarodowego w Arktyce w 2017 roku*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017 (złożono do druku).

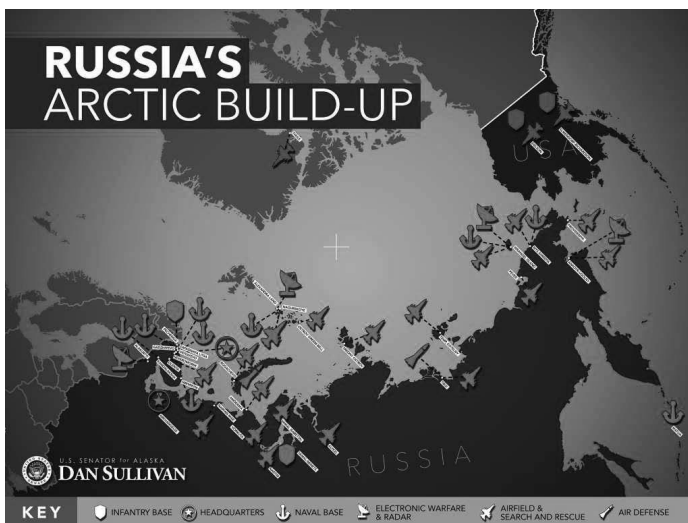
⁹ US Senator of Alaska Dan Sullivan, https://foreignpolicymag.files.wordpress.com/2017/01/russiaarcticbuildup_012316e.jpg?w=1024&h=733 [dostęp: 30.12.2017].

¹⁰ Newsmax.com, *Sen. Dan Sullivan Warns US Falling Behind Russia in Arctic Region*, <https://www.newsmax.com/Politics/Dan-Sullivan-US-arctic-military/2017/02/06/id/772207/> [dostęp: 22.03.2018].

¹¹ Ibidem.

¹² US Senator of Alaska Dan Sullivan, EUCOM Commander Cautions U.S. „Not Keeping Pace” with Russia’s Military Buildup in Arctic, <https://www.sullivan.senate.gov/newsroom/press-releases/eucom-commander-cautions-us-not-keeping-pace-with-russias-military-buildup-in-arctic> [dostęp: 22.03.2018].

¹³ S. Gromadzki, *Svalbard – Brama na Arktykę – wpływ zmian klimatycznych na kształtowanie przyszłych stosunków międzynarodowych w basenie Oceanu Arktycznego*, Wielowymiarowość kategorii bezpieczeństwa – Ujęcie interdyscyplinarne, red. M. Chelminiak, K. Sygidus, P. Kolmann, Tom II, Bookmarked Publishing & Editing, Olsztyn 2017.

Rysunek 2. Rozmieszczenie instalacji wojskowych w Arktyce

Źródło: US senator of Alaska Dan Sullivan, https://foreignpolicymag.files.wordpress.com/2017/01/russiaarcticbuildup_012316e.jpg?w=1024&h=733

O tym, że Archipelag Svalbard może być zarzewiem konfliktu świadczą fakty. Rosja podczas ćwiczeń „Zapad-2017” ćwiczyła scenariusz ataku na Archipelag Svalbard naruszając przestrzeń powietrzną Norwegii, odsłaniając „braki w przygotowaniu norweskich sił zbrojnych do reagowania na tego typu zagrożenia”¹⁴ zarówno wywiadu, sił powietrznych jak i marynarki wojennej.

Aktywność Rosji skłania kraje członkowskie NATO z USA na czele do dyskusji nad „przywróceniem osobnego dowództwa dla obszaru północnego Atlantyku i Arktyki”¹⁵.

Z analizy wymiaru strategiczno-militarnego Arktyki wnioskować można, że w wymiarze wojskowym obserwujemy głęboką asymetrię¹⁶. Ponadto analiza litera-

¹⁴ P. Zbiesz, *Arktyczne kłopoty NATO*, <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/arktyczne-klopoty-NATO/> [dostęp: 22.03.2018].

¹⁵ P. Behrendt, *NATO może przywrócić dowództwo atlantyckie*, <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/nato-moze-przywrocic-dowodztwo-atlantyckie/> [dostęp: 22.03.2018].

¹⁶ M. Łuszczuk, *Ewolucja ról międzynarodowych w Arktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, s. 105–113.

tury wskazuje, że Rosja jest najbardziej zdeterminowanym światowym mocarstwem w dążeniu w wymiarze politycznym, gospodarczym i wojskowym do opanowywania Arktyki. Autor zauważa, że zderzenie przyszłych problemów związanych z narastającym napięciem w Arktyce z rosnącym potencjałem militarnym może, w przyszłości doprowadzić do eskalacji sporu a nawet konfliktu¹⁷.

Zaostrzająca się sytuacja międzynarodowa, w tym wzrost napięcia w Arktyce według rosyjskich opiniotwórczych dzienników powodowany jest przez politykę i działania NATO¹⁸.

Obecna sytuacja geopolityczna i geostrategiczna Arktyki skłania do postawienia pytania badawczego. Jakie wyzwania stoją przed Polską wobec wzrostu geopolitycznego i geostrategicznego znaczenia Arktyki? Czy mamy pomysł polityczny i gospodarczy na zwiększenie swojej aktywności w Arktyce i wykorzystamy tkwiący tam potencjał. Na ile jesteśmy w stanie wpływać na ograniczenie zagrożeń płynących z dalekiej północy w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa naszego kraju?

Status prawny i nasze zaangażowanie

Historycznie należy je odnieść do Traktatu Spitsbergeńskiego zwanego Paryskim, podpisanego 9 lutego 1920 roku w Paryżu, który wszedł w życie 14 sierpnia roku 1925. Rząd Francji jest depozytariuszem umowy. Na mocy Traktatu Archipelag Svalbard jest pod władaniem i zwierzchnictwem Norwegii...¹⁹. W kolejnych latach ponad 30 krajów podpisuje ten traktat. Polska ratyfikuje umowę 2 września 1931 roku²⁰.

Decyzja światowych mocarstw o unormowaniu statusu prawnego *Spitsbergu*²¹ wynikała z powojennego (po I Wojnie Światowej) dążenia „nigdy więcej wojny”.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Джорджевич А., Сафронов И., Козлов Д., *Геополитика в помощь снабжению, Военным морякам хватает вызовов и не хватает обеспечения*, Коммерсантъ Газета, https://www.kommersant.ru/daily?from=header_gazeta [dostęp: 30.12.2017].

¹⁹ *Treaty concerning the Archipelago of Spitsbergen, signed at Paris*, February 9, 1920 League of Nations Treaty Series nr 41, Spitsbergen Treaty and Ratification, <http://www.worldlii.org/int/other/treaties/LNTSer/1920/40.html> [dostęp: 16.03.2018].

²⁰ *Oświadczenie Rządowe z 3 września 1931 r. w sprawie przystąpienia Polski do traktatu dotyczącego Spitsbergu, podpisanego w Paryżu 9 lutego 1920 r.* (Dz.U. 1931 nr 97 poz. 747) na podstawie ustawy z 17 marca 1931 r. (Dz.U. Nr. 38, poz. 294), <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1931/s/97/747> [dostęp: 16.03.2018].

²¹ Pisownia zgodnie z przekładem *Oświadczenia Rządowego z 3 września 1931 r. w sprawie przystąpienia Polski do traktatu dotyczącego Spitsbergu, podpisanego w Paryżu 9 lutego*

W art. 3 Traktatu uregulowany zostaje swobodny dostęp do archipelagu, w tym: do fiordów, wód terytorialnych, portów. Ustalona zostaje swoboda działalności w zakresie operacji morskich, przemysłowych, górniczych, handlowych na lądzie i morzu. Ustalone zostają zasady poboru opłat, zwolnień, obciążeń jednako- kowe dla wszystkich krajów (równe z obciążeniami jakie doświadczają armatorzy norwescy). Polscy obywatele bez wizy mogą przebywać na Svalbardzie, mieszkać i pracować oraz prowadzić działalność²².

Uzasadnienia polskiego zaangażowania w Arktyce nie można bezpośrednio odnaleźć w żadnym z obowiązujących obecnie strategicznych dokumentach rządowych. Przeanalizowano Długookresową Strategię Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności²³ z 2013 roku oraz Strategię Rozwoju Kraju 2020²⁴. Również odniesienia do naszego zaangażowania w formatach północnych NATO nie odnajdziemy w Strategii Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021²⁵ oraz w Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022²⁶.

Obecnie jedynym strategicznym opracowaniem odpowiadającym na polskie aspiracje arktyczne jest „Program Rozpoznania Geologicznego Oceanów”

1920 r. (Dz.U. 1931 nr 97 poz. 747) na podstawie ustawy z 17 marca 1931 r. (Dz.U. Nr. 38, poz. 294), <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1931/s/97/747> [dostęp: 30.12.2017].

²² *Oświadczenie Rządowe z 3 września 1931 r. w sprawie przystąpienia Polski do traktatu dotyczącego Spitsbergu, podpisanego w Paryżu 9 lutego 1920 r.* (Dz.U. 1931 nr 97 poz. 747) na podstawie ustawy z 17 marca 1931 r. (Dz.U. Nr. 38, poz. 294), <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1931/s/97/747> [dostęp: 16.03.2018].

²³ Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Monitor Polski 2013, Pozycja 121, Tom 1, Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2013/121/1> [dostęp: 16.03.2018].

²⁴ Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 22 listopada 2012 r. poz. 882, Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020 http://strateg.stat.gov.pl/strategie_pliki/Sredniookresowa_Strategia_Rozwoju_Kraju.pdf [dostęp: 16.03.2018].

²⁵ *Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/priorytety_polityki_zagr_2017_2021/ [dostęp: 22.03.2018].

²⁶ Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 16 maja 2013 r. poz. 377, Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2013/377/1> [dostęp: 16.03.2018].

– PRoGeO²⁷. „Strategicznym celem Programu jest wsparcie i zintensyfikowanie prac nad badaniem struktur złożowych charakterystycznych dla obszarów dna oceanicznego, grzbietów śródoceanicznych, stref podwodnych wyniesień oraz gujotów, łuków wulkanicznych mórz marginalnych, a także stref szelfu kontynentalnego w ramach współpracy międzynarodowej lub w strefach będących w jurysdykcji Organizacji Narodów Zjednoczonych”²⁸. Program zakłada również „zwiększenie bezpieczeństwa surowcowego Rzeczypospolitej Polskiej, warunkującego dynamiczny rozwój gospodarki oraz poprawę komfortu życia obywateli i podniesie międzynarodową pozycję RP”²⁹. Obszar objęty programem to między innymi strefy polarne.

Zaangażowanie instytucjonalne

Nasz kraj bierze udział w pracach *Rady Arktycznej* ze statusem obserwatora. W 1991 roku osiem państw graniczących z Arktyką podpisało Strategię Ochrony Środowiska Arktycznego. Współpraca międzynarodowa na rzecz ochrony środowiska naturalnego Arktyki doprowadziła do powołania w 1996 roku w Kanadzie (Ottawa) Rady Arktycznej. W skład forum wchodzi kraje arktyczne: Dania, Finlandia, Islandia, Kanada, Norwegia, Stany Zjednoczone, Szwecja i Rosja. Dodatkowo w składzie Rady uczestniczą przedstawiciele ludów pierwotnych zamieszkujących Arktykę z obszarów północnych Kanady, USA, Finlandii, Rosji, Grenlandii (Dania). Reprezentowani są przez: Aleut International Association (AIA), Arctic Athabaskan Council (AAC), Gwich'in Council International (GCI), Inuit Circumpolar Council (ICC), Russian Association of Indigenous Peoples of the North (RAIPON), Saami Council (SC) wspieranych przez Sekretariat Ludów Tubylczych³⁰.

Status obserwatora w Radzie Arktycznej otwarty jest na trzy kategorie podmiotów tj. państwa niearktyczne (obecnie 13 państw), organizacje międzyrządowe i międzyparlamentarne, globalne i regionalne organizacje pozarządowe (26 podmiotów). Obecnie status obserwatora z grona państw niearktycznych posiadają

²⁷ Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 3 sierpnia 2017 r. poz. 774, Uchwała Nr 113 Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2017 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Rozpoznania Geologicznego Oceanów” – PRoGeO, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2017/774/1> [dostęp: 16.03.2018].

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Arctic Council, Permanent Participants, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/permanent-participants> [dostęp: 16.03.2018].

Polska, RFN, Holandia, Wielka Brytania, Chiny, Japonia, Singapur, Włochy, Indie, Korea Południowa, Szwajcaria, Hiszpania i Francja³¹.

Rada Arktyczna zajmuje się sprawami gospodarczymi, w tym między innymi dostępem do złóż, klimatycznymi, szlakami żeglugi oraz naukowymi. Rada koordynuje działania związane także z ochroną i promocją regionu oraz utrzymuje kontakt z rdzenną ludnością.

Z kompetencji Rady Arktycznej wyłączone są kwestie bezpieczeństwa (kwestie militarne i wojskowe, konflikty zbrojne)³².

Rada pracuje w sześciu grupach roboczych: Arctic Contaminants Action Program (ACAP), Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF), Emergency Prevention, Preparedness and Response (EPPR), Protection of the Arctic Marine Environment (PAME), Sustainable Development Working Group (SDWG)³³.

Dotychczas nasza aktywność skupiała się głównie na pracach w dwóch grupach roboczych: PAME i SDWG a także w grupie zadaniowej the Task Force for Enhancing Scientific Cooperation in the Arctic (SCTF) i w grupie ekspertów the Expert Group on Black Carbon and Methane (EGBCM)³⁴.

Prace Rady Arktycznej pod przewodnictwem Finlandii skupiały się przede wszystkim nad problemami zanieczyszczenia środowiska w Arktyce oraz rozwoju edukacji w regionie a także niepokojących wyzwań i zagrożeń³⁵.

Przedstawiciele rządów parlamentów, ośrodków naukowych i badawczych, think-tanków, biznesu, organizacji międzynarodowych i pozarządowych, w Reykjavíku w 2017 roku w październiku dyskutowali o przyszłości Arktyki, w tym o konsekwencjach zmian klimatycznych. Zwrócono uwagę na przedstawione analizy, że do 2050 roku pokrywa lodowa może całkowicie ustąpić z Oceanu Arktycznego. Polska reprezentowana była na szczelbu rządowym przez wiceministra Ministerstwa

³¹ Arctic Council, Observers, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers> [dostęp: 16.03.2018].

³² Arctic Council, Our Work, <http://arctic-council.org/index.php/en/our-work> [dostęp: 16.03.2018].

³³ Arctic Council, Working Groups, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/working-groups> [dostęp: 16.03.2018].

³⁴ Arctic Council, Arctic Council Archives, 23 Feb 2016, Observer Report Template, https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/1879/EDOCS-3641-v1-2016-05-31_Poland_Observer_Review-Report.PDF?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 16.03.2018].

³⁵ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Fińskie Oulu gościło Senior Arctic Officials, www.msz.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

Spraw Wewnętrznych i Administracji Ł. Szumowskiego, ambasadora A. Misztala reprezentującego Ministerstwo Spraw Zagranicznych, oraz przedstawicieli Centrum Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk³⁶.

W lipcu 2016 roku otrzymaliśmy oficjalną informację o utrzymaniu i przedłużeniu mandatu obserwatora przy Radzie Arktycznej. Status obserwatora Polska otrzymała w 1996 roku czyli od początku funkcjonowania Rady. Przedłożone w maju 2016 roku sprawozdanie z działalności w zakresie spraw istotnych dla Rady Arktycznej było podstawą do przeglądu statusu obserwatora przez Radę i podjęcia decyzji o jego utrzymaniu przez nasz kraj³⁷.

Przedłużenie mandatu obserwatora jest między innymi efektem zapoczątkowanej przez Polskę w 2011 roku inicjatywy „Warsaw Format Meeting”. Regularne spotkania prezydencji Rady Arktycznej z państwami obserwatorami mają na celu wymianę idei i informacji oraz ułatwić współpracę między podmiotami zainteresowanymi problematyką arktyczną³⁸.

Kolejnym formatem pośredniej współpracy Polski w obszarze Arktyki jest *Euro-Arktyczna Rada Morza Barentsa*, reprezentowaną w Radzie przez Unię Europejską. Aktywność Rady skupia się na zapewnieniu stabilizacji oraz zrównoważonego rozwoju w regionie. Warto zaakcentować, że zaangażowanie środków UE zaowocowało wdrożeniem szeregu programów współpracy transgranicznej oraz realizacją projektów z zakresu współpracy gospodarczej, ochrony środowiska, kultury. Rada określiła priorytetowe obszary działania na przyszłość, tj.: współpraca gospodarcza, transport i logistyka, ochrona środowiska i zmiany klimatyczne, wymiar ludzki i rozwój społeczny, finansowanie współpracy³⁹.

Szansą na wzmocnienie polskiej pozycji na arenie międzynarodowej jest rozpoczęta 1 stycznia 2018 roku dwuletnia kadencja Polski jako niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ (RB ONZ), głównego organu Narodów Zjednoczo-

³⁶ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Kolejny Arctic Circle Assembly w Reykjaviku za nami, www.ms.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

³⁷ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Aktywność Polski w Arktyce doceniona – status obserwatora przy Radzie Arktycznej utrzymany, www.ms.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

³⁸ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Swoboda prowadzenia badań naukowych w Arktyce – głównym tematem rozmów państw obserwatorów z amerykańską prezydencją Rady Arktycznej podczas tzw. „Warsaw Format Meeting”, www.ms.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

³⁹ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Posiedzenie Euro-Arktycznej Rady Morza Barentsa, www.ms.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

nych, zajmującego się utrzymaniem pokoju i bezpieczeństwa⁴⁰. Rada Bezpieczeństwa ma olbrzymie kompetencje a członkowie interes polityczny i gospodarczy w utrzymaniu bezpieczeństwa w Arktyce, co może rokować wypracowaniem porozumienia w sprawie tematów spornych. Nasz kraj ma szansę na zaakcentowanie swojej obecności oraz inicjowania i popierania działań na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa w Arktyce przy jednoczesnym zagwarantowaniu i umocnieniu naszej pozycji w tym regionie.

Wymiar militarny

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego przy prezydencie RP wskazuje w opracowaniu po Szczycie NATO w Warszawie, że „Stany Zjednoczone zacieśniają współpracę ze Szwecją i Finlandią głównie w ramach swoich sił powietrznych i marynarki wojennej, stawiając przy tym na maksymalne wykorzystanie istniejących formatów wielostronnych ćwiczeń wojskowych w regionie: prowadzonych pod amerykańskim dowództwem, w tym w wymiarze nordyckim (Arctic Challenge, Cold Response)”⁴¹.

Według oceny autorów opracowania na ten temat „Szwecja oraz Finlandia ze względu na położenie geograficzne mają duże znaczenie dla planowania i potencjalnego prowadzenia zarówno natowskich (w dużej mierze amerykańskich), jak i rosyjskich operacji wojskowych w regionie nordycko-bałtyckim. W przypadku Szwecji dotyczy to przede wszystkim regionu Morza Bałtyckiego, w przypadku Finlandii – głównie Dalekiej Północy. Władze obu państw wiedzą, że mimo formalnego bezaliansowego statusu i braku członkostwa w NATO ich odwołanie się do neutralności w czasie kryzysu lub konfliktu w Europie Północnej nie będzie respektowane przez Rosję”⁴².

Nasze zaangażowanie wojskowe w stabilizowanie sytuacji międzynarodowej na północy Europy, w tym w Arktyce, oraz włączanie się w północne formaty takiej współpracy może przyczynić się podniesienia naszej pozycji międzynarodowej, podniesienia gotowości bojowej oraz wzmocnienia naszej roli szczególnie w strukturach

⁴⁰ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Polska w Radzie Bezpieczeństwa, www.msz.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

⁴¹ *Bezpieczeństwo Narodowe*, Kwartalnik wydawany przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego ISSN 1896-4923 I–IV 2016 / 37–40, s. 107.

⁴² J. Gotkowska, P. Szymański, *Proamerykańska bezaliansowość Szwecja i Finlandia rozszerzają współpracę wojskową z USA*, Komentarze OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Nr 205, 2016, s. 1.

NATO. Udział komponentów naszych sił zbrojnych w ćwiczeniach będzie miało szczególnie wymiar legitymizowania polskiej obecności w Arktyce.

Przykładem zaangażowania się naszego kraju w przygotowania NATO do operowania na północy może być udział polskiej fregaty rakietowej ORP „gen. K. Pułaski” w ćwiczeniach TG – 18 na Morzu Północnym organizowanych przez Królewską Marynarkę Wojenną Norwegii w 2018 roku⁴³. ORP „gen. K. Pułaski” przygotowany jest między innymi do zwalczania okrętów podwodnych oraz prowadzenia walki radioelektronicznej⁴⁴.

W 2017 roku jednostki ORP „Kaszub i wspomniany wcześniej ORP „gen. K. Pułaski”, ORP „Flaming, oraz szereg innych jednostek uczestniczyło w ćwiczeniach „Northen Coasts”, w których udział wzięło 60 okrętów z 15 państw NATO. Ćwiczenia te można traktować jako wstęp do przygotowania polskich sił zbrojnych do operowania w warunkach północnych.

Z kolei w 2016 roku fregata rakietowa ORP „T. Kościuszko” ze śmigłowcem SH-2G uczestniczyła w ćwiczeniach „Cold Resnponse 2016”, gdzie brała udział w osłonie desantu, zwalczaniu okrętów podwodnych przeciwnika⁴⁵.

Według generała Rune Jakobsena cytowanego przez Polskę Zbrojną „Ćwiczenia takie jak Cold Response dają nam okazję do przetestowania i potwierdzenia planów, procedur, systemów oraz taktyki. Wzmacniają też współpracę wojska z cywilnymi organizacjami, a także armiami poszczególnych państw”⁴⁶. Ćwiczenia w polarnych warunkach są wstępem do ćwiczeń „Trident Juncture”, które planowane są w 2018 roku w Norwegii. Analizując zapisy zawarte na portalu Nowa Polska Zbrojna.pl „wcześniej czy później w Arktyce rozpocznie się wyścig zbrojeń. Stawką są bogactwa naturalne...”⁴⁷. „Konfliktom o prawo do drogocennych złóż sprzyja nie w pełni uregulowany stan prawny tego regionu”⁴⁸.

⁴³ Polska Zbrojna, *Arktyczne manewry*, <http://k.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24692?t=Arktyczne-manewry> [dostęp: 15.03.2018].

⁴⁴ Ł. Zalesiński, Polska Zbrojna, *Arktyczny sprawdzian*, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24716?t=Arktyczny-sprawdzian> [dostęp: 15.03.2018].

⁴⁵ Ł. Zalesiński, Polska Zbrojna, *Marynarze i lotnicy za kołem polarnym*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/11705?t=Marynarze-i-lotnicy-za-kolem-polarnym> [dostęp: 15.05.2018].

⁴⁶ Ł. Zalesiński, Polska Zbrojna, *Polacy będą ćwiczyć za kołem podbiegunowym*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/18440?t=Polacy-beda-cwiczyz-za-kolem-podbiegunowym> [dostęp: 15.03.2018].

⁴⁷ K. Wilewski, *Arktyczny marsz Rosji*, NowaPolskaZbrojna.pl, <http://nowa.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/22573?t=Arktyczny-marsz-Rosji> [dostęp: 22.03.2018].

⁴⁸ Ibidem.

Zauważyć należy, że potencjalny udział polskich jednostek w ćwiczeniach w polarnych warunkach wymagać będzie przygotowania technicznego jak i szkoleniowego wytypowanych jednostek do operowania w warunkach polarnych. Nasze aspiracje arktyczne oraz korzystanie przez polską żeglugę ze szlaków północnych stawia wyzwania dla przemysłu stoczniowego do budowy odpowiednio przygotowanych do warunków arktycznych jednostek i załóg (przede wszystkim żeglugi dalekomorskiej w kontekście wyzwań gospodarczych).

Wymiar naukowy

Polskie badania arktyczne obejmujące cały ekosystem Arktyki określane są „polskim znakiem towarowym”. Sięgają one XIX wieku, a najśłynniejszym polskim polarnikiem jest Henryk Bronisław Arctowski (1871–1958), między innymi inicjator założenia polskiej stacji badawczej na Spitsbergenie⁴⁹. Jak podaje PAP „Badania polskich polarników promują zaangażowaną, nowoczesną, dzielącą się swoją wiedzą i doświadczeniem Polskę”⁵⁰.

Minister Spraw Zagranicznych odznakami +Bene Merito+ uhonorował najwybitniejszych polskich polarników reprezentujących Polskę na Arktyce i Antarktydzie⁵¹.

Zwrócono uwagę na osiągnięcia kilkudziesięciu lat działalności naukowej w Arktyce, w tym działającą od 40 lat na Svalbardzie całoroczną stację badawczą Instytutu Geofizyki PAN im. Siedleckiego⁵² oraz cztery stacje sezonowe (fot.).

Polskie badania wspierane są ze środków Unii Europejskiej. Naukowcy korzystają ze wsparcia w ramach grantów finansowanych ze środków programu *Horizon 2020*.

⁴⁹ *Henryk Bronisław Arctowski (1871–1958)*, <http://www.arctowski.pl/index.php?p=25> [dostęp: 23.03.2018].

⁵⁰ Polska Agencja Prasowa, MSZ: polscy polarnicy promują nowoczesną Polskę, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,407087,msz-polscy-polarnicy-promuja-nowoczesna-polske.html> [dostęp: 23.03.2018].

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Arktyka, Kolejny Arctic Circle Assembly w Reykjaviku za nami, www.msz.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].

W latach 2016–2017 w ramach *Zintegrowanej Strategii Unii Europejskiej wobec Arktyki*, UE przeznaczyła 40 milionów euro na badania w Arktyce⁵³.

Podkreślić należy znaczenie polskich badań arktycznych w wymiarze politycznej legitymizacji zaangażowania w Arktyce.

Fot. Stacja radarowa KSAT (Kongsberg Satellite Services), wyspa Spitsbergen, Svalbard,
Autor S. Gromadzki

Przedstawiciele naszego kraju uczestniczą w wielu projektach i konsorcjach naukowych oraz naukowych gremiach międzynarodowych w tym m.in.:

- the International Arctic Science Committee (IASC), będąca największą platformą współpracy badawczej w Arktyce.

Polskie jednostki naukowe i badacze działają również w:

- the Sustaining Arctic Observing Networks (SAON),
- the European Polar Board,
- the Svalbard Science Forum.

„W takich okolicznościach centralnym punktem polityki polskiej Arktyki powinno być wspieranie i promocja polskiej działalności naukowej”⁵⁴.

⁵³ K. Pawłowski, Collegium Civitas, praca magisterska: *Arktyka jako obszar kształtowania się nowych stref wpływów geopolitycznych*, Warszawa 2016.

⁵⁴ Ibidem.

Wymiar gospodarczy

Program *GoArctic* pod hasłem przewodnim „explore, learn and invest” ma na celu odkrycie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru arktycznego. Inwestycje w państwach arktycznych, (Dania, Finlandia, Islandia, Kanada, Norwegia czy Szwecja) dają szansę na rozwój polskiej gospodarki. Program zakłada pomoc eksporterom na rynki północne. Program „GoArctic” to również potencjalna platforma dialogu między przedstawicielami kapitału polskiego i zagranicznego⁵⁵. Obszar wdrażania programu to kraje Rady Arktycznej (Dania z Grenlandią i Wyspami Owczymi, Norwegia, Szwecja, Finlandia, Islandia, USA, Kanada, Rosja).

Polska Agencja Informacji i Handlu przedstawiła listę sektorów rokujących w obszarze Arktyki, a wśród nich to:

- ochrona środowiska,
- sektor zielonych technologii,
- budownictwo specjalne, które może funkcjonować w ekstremalnych warunkach,
- nowoczesne technologie – innowacje, high-tech,
- sektor wydobywczy i obsługa górnictwa,
- sektor maszynowy,
- infrastruktura przemysłowa,
- badania naukowe,
- sektor transportowy,
- statki i jednostki pływające,
- sektor turystyczny (tylko w tym roku ruch turystyczny w Islandii wzrósł o 40%),
- produkty mineralne,
- sektor spożywczy,
- wyroby z metali nieszlachetnych⁵⁶.

W tym miejscu można dodać również jako rokujący:

- Sektor zbrojeniowy, oferujący uzbrojenie i wyposażenie dostosowane do specyfiki warunków polarnych⁵⁷.

Szlaki w Arktyce przecierają już polskie koncerny. Warte zauważenia są inwestycje polskiej firmy KGHM na Grenlandii, gdzie firma przygotowuje uruchomienie

⁵⁵ Polska Agencja Informacji i Handlu, Go Arctic Aktualności, <https://www.paih.gov.pl/goarctic/> [dostęp: 16.03.2018].

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Autorska propozycja.

wydobycia molibdenu. Chemiczna firma Grupa PCC na Islandii wdraża instalację do produkcji żelazokrzemów (składnika stopów aluminiowych) niezbędnych do produkcji silikonów⁵⁸.

Pierwsza misja gospodarcza w ramach rządowego programu Go Arctic skierowana była w kierunku Danii, Szwecji, Islandii i Grenlandii. „W ramach programu Go Arctic wzięli udział przedstawiciele siedmiu polskich firm oraz cztery instytucje około biznesowe”⁵⁹.

Jak podkreśla Aleksander Libera z Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych „Dialog się rozwija”⁶⁰.

Przykładem wykorzystania szans rozwojowych w Arktyce jest potencjalna współpraca Rosji i Finlandii w zakresie budowy floty gazowców. Rosyjski koncern Rosatom przygotowuje się do zamówienia w fińskich stoczniach zarówno lodolamaczy oraz gazowców, „na potrzeby odbioru skroplonego gazu z zakładów Jamal LNG”⁶¹ Firma Jamal LNG jest spółką rosyjsko-francusko-chińską.

Polski przemysł stoczniowy również ma doświadczenie we współpracy przy budowie floty arktycznej. Gdańska stocznia Montex Shipyard wybudowała dla norweskiego przewoźnika promowego sekcje (denne, dziobowe, nadbudówki) dla arktycznego wycieczkowca. Kontrakt zakłada budowę nawet czterech jednostek⁶².

Kierunki polityki arktycznej

W dokumencie *Poland's Policy towards the Arctic: Key Areas and Priority Actions*⁶³ autorzy wskazują na argumenty prawne i polityczne naszego zaangażo-

⁵⁸ Polska Agencja Informacji i Handlu, Go Arctic Aktualności, <https://www.paih.gov.pl/goarctic/> [dostęp: 16.03.2018].

⁵⁹ B. Prośniewski, Polskie Radio, *Go Arctic: pierwsza misja za nami, co dalej?*, <https://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1557887,Go-Arctic-pierwsza-misja-za-nami-co-dalej> [dostęp: 22.03.2018].

⁶⁰ Polska Agencja Informacji i Handlu, Go Arctic Aktualności, <https://www.paih.gov.pl/goarctic/> [dostęp: 16.03.2018].

⁶¹ I. Trusewicz, Rzeczpospolita, *Rosnie flota arktycznych gazowców*, <http://www.rp.pl/Energianews/302019949-Rosnie-flota-arktycznych-gazowcow.html> [dostęp: 22.03.2018].

⁶² GospodarkaMorska.pl, *Norwegowie budują arktyczny wycieczkowiec. Pomaga im stocznia z Gdańska*, <http://www.gospodarkamorska.pl/Stocznie,Offshore/norwegowie-buduja-arktyczny-wycieczkowiec-pomaga-im-stocznia-z-gdanska.html> [dostęp: 22.03.2018].

⁶³ M. Łuszczak, P. Graczyk, A. Stępień, M. Śmieszek, *Poland's Policy towards the Arctic: Key Areas and Priority Actions*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Policy Paper No. 11 (113), May 2015.

wania w Arktyce. Uważają, że „polskie zaangażowanie w Arktyce powinno zostać usystematyzowane i zabezpieczone, aby nie ryzykować utraty pozycji, istniejącego potencjału...”⁶⁴. Uważają, że aktywność w Arktyce służy wzmocnieniu pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Ale, zwracają też uwagę na konieczność ustanowienia skutecznego międzyresortowego organu koordynującego działania akademickich, biznesowych i pozarządowych podmiotów operujących w Arktyce. Jednocześnie wskazują na konieczność opracowania „dokumentu politycznego określającego zasady zaangażowania Polski w regionie, oraz kluczowe priorytety i niezbędne działania...”⁶⁵.

Na podstawie analizy w dokumencie tym jego autorzy określili priorytetowe działania na rzecz rozwoju polskiej polityki arktycznej, które można zdefiniować jako:

1. fundamenty polskiej polityki arktycznej powinny być oparte o międzynarodowe normy, oraz poszanowanie środowiska społecznego i naturalnego Arktyki;
2. aktywną rolę naszego kraju jako partnera Arktyki;
3. nasze zaangażowanie powinno być adekwatne do potrzeb i aspiracji państwa, w wymiarach politycznym, gospodarczym, społecznym;
4. powinniśmy prezentować silną i stabilną pozycję naszego kraju w regionie (inwestycje w badania i przedsięwzięcia gospodarcze, współpraca, wpływ na politykę UE)⁶⁶.

W tym miejscu dodać można kolejny priorytet tj.:

5. Wykorzystanie możliwości jakie nasz kraj zyskał jako niestały członek Rady Bezpieczeństwa na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa Arktyki⁶⁷

Założone cele można przez następujące działania:

- zwiększenie aktywności w Radzie Arktycznej, w tym wzmocnienie formatu Warsaw Format Meetings;
- promocję polskich działań naukowych, dyplomatycznych, gospodarczych;
- wspieranie badań polarnych, w tym arktycznych;
- rozwój inicjatywy Go Arctic;
- ustanowienie międzyresortowych ram koordynacyjnych, współpracujących z sektorem akademickim, biznesowym i pozarządowym.

Uznać należy, że niezbędne jest opracowanie dokumentu politycznego określającego strategię polskiego zaangażowania, będącego podstawą do budowania

⁶⁴ Tłumaczenie własne.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Autorska propozycja.

programów, budżetów, projektów, zwiększania aktywności naukowej, politycznej, militarnej oraz gospodarczej w Arktyce.

Wnioski

1. Sytuacja geopolityczna i geostrategiczna Arktyki stwarza nowe zagrożenia ale także szanse na zwiększenie polskiej aktywności w tym interesującym obszarze świata.
2. Po przeanalizowaniu polskiego prawodawstwa stwierdzić należy, że nasze zaangażowanie w Arktyce, w tym w obszarze naukowym, politycznym, dyplomatycznym, gospodarczym, wojskowym nie ma odniesienia i umocowania w opracowaniach strategicznych, a zatem na tym etapie nie możemy określić arktycznej aktywności polityką arktyczną w ujęciu formalnym.
3. Brak umocowania prawnego aktywności w Arktyce, jest główną barierą i ograniczeniem w planowaniu i realizacji przyszłych programów i projektów.
4. Dotychczasowe działania i osiągnięcia dają podstawę do sformułowania założeń „Polskiej Polityki Arktycznej”.
5. Przed środowiskiem naukowym, politycznym, gospodarczym stoi wyzwanie opracowania i przyjęcia (w tym wpisania w programy strategiczne) „Polskiej Polityki Arktycznej”.

Analiza własna skłania do sformułowania prognozy, że polskie możliwości zwiększenia aktywności w Arktyce tkwią w trzech wymiarach:

1. politycznym i dyplomatycznym:
 - aktywność w Radzie Bezpieczeństwa ONZ jako niestałego członka (w obszarze bezpieczeństwa),
 - aktywność w Radzie Arktycznej jako obserwatora (w obszarze naukowym, gospodarczym, dyplomatycznym).
2. gospodarczym, w tym:
 - w obszarze bezpieczeństwa energetycznego.
 - przemysłu stoczniowego,
 - nowoczesnych technologii.
3. Wojskowym czyli:
 - uaktywnienie zaangażowania w północnych obszarach stabilizacyjnych i obronnych NATO,
 - przygotowanie dla tego obszaru oferty polskiego przemysłu zbrojeniowego.

Bibliografia

1. *Bezpieczeństwo Narodowe*, Kwartalnik, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego ISSN 1896-4923 I–IV 2016 / 37–40, s. 107.
2. Gotkowska J., Szymański P., *Proamerykańska bezaliansowość Szwecja i Finlandia rozszerzają współpracę wojskową z USA*, Komentarze OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Nr 205, 2016, s. 1.
3. Gromadzki S., *Svalbard – Brama na Arktykę – wpływ zmian klimatycznych na kształtowanie przyszłych stosunków międzynarodowych w basenie Oceanu Arktycznego*, Wielowymiarowość kategorii bezpieczeństwa – Ujęcie interdyscyplinarne, red. M. Chełmniak, K. Sygidus, P. Kolmann, Tom II, Bookmarked Publishing & Editing, Olsztyn 2017.
4. Gromadzki S., *Svalbard w relacjach Rosja – NATO – Ocena poziomu bezpieczeństwa międzynarodowego w Arktyce w 2017 roku*, Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa 2017 (złożono do druku).
5. Łuszczuk M., Graczyk P., Stępień A., Śmieszek M., *Cele i narzędzia polskiej polityki arktycznej*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP Departament Polityki Europejskiej, Warszawa 2015, s. 10.
6. Łuszczuk M., Graczyk P., Stępień A., Śmieszek M., *Poland's Policy towards the Arctic: Key Areas and Priority Actions*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Policy Paper No. 11 (113), May 2015.
7. Łuszczuk M., *Ewolucja ról międzynarodowych w Arktyce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, s. 105–113.
8. Pawłowski K., Collegium Civitas, praca magisterska: *Arktyka jako obszar kształtowania się nowych stref wpływów geopolitycznych*, Warszawa 2016.

Akty prawne

1. *Oświadczenie Rządowe z 3 września 1931 r. w sprawie przystąpienia Polski do traktatu dotyczącego Spitsbergu, podpisanego w Paryżu 9 lutego 1920 r.* (Dz.U. 1931 nr 97 poz. 747) na podstawie ustawy z 17 marca 1931 r. (Dz.U. Nr. 38, poz. 294), <http://dziennikustaw.gov.pl/du/1931/s/97/747>.
2. *Uchwała Nr 113 Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2017 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program Rozpoznania Geologicznego Oceanów” – PRoGeO*, Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 3 sierpnia 2017 r. poz. 774, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2017/774/1>.
3. *Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności*, Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Monitor Polski 2013, poz. 121, Tom 1, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2013/121/1>.
4. *Uchwała Nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022”*, Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 16 maja 2013 r. poz. 377, <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2013/377/1>.

5. *Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020*, Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 22 listopada 2012 r. poz. 882, http://strateg.stat.gov.pl/strategie_pliki/Sredniookresowa_Strategia_Rozwoju_Kraju.pdf.

Strony internetowe

1. Arctic Council, *Arctic Council Archives*, 23 Feb 2016, Observer Report Template, https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/1879/EDOCS-3641-v1-2016-05-31_Poland_Observer_Review_Report.PDF?sequence=1&isAllowed=y.
2. Arctic Council, *Observers*, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/arctic-council/observers>.
3. Arctic Council, *Our Work*, <http://arctic-council.org/index.php/en/our-work>.
4. Arctic Council, *Permanent Participants*, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/permanent-participants>.
5. Arctic Council, *Working Groups*, <http://arctic-council.org/index.php/en/about-us/working-groups>.
6. Behrendt P., *NATO może przywrócić dowództwo atlantyckie*, <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/nato-moze-przywrocic-dowodztwo-atlantyckie/>.
7. Джорджевич А., Сафронов И., Козлов Д., *Геополитика в помощь снабжению, Военным морякам хатает вызовов и не хватает обеспечения*, Коммерсантъ Газета, https://www.kommersant.ru/daily?from=header_gazeta.
8. GospodarkaMorska.pl, *Norwegowie budują arktyczny wycieczkowiec. Pomaga im stocznia z Gdańska*, <http://www.gospodarkamorska.pl/Stocznie,Offshore/norwegowie-buduja-arktyczny-wycieczkowiec-pomaga-im-stocznia-z-gdanska.html>.
9. Henryk Bronisław Arctowski (1871–1958), <http://www.arctowski.pl/index.php?p=25>, <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=WpD8g%2b1&id=3F1E99E56C4F4F27D739A2F869D467101171CD5C&thid=OIP.WpD8g-r1hAWfA3hFJaRUcAHaHa&q=Arktyka+geograficznie%5c&simid=6-08033518652295934&selectedIndex=1&qpv=Arktyka+geograficznie%5c&ajaxhist=0>.
10. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka, Aktywność Polski w Arktyce doceniona – status obserwatora przy Radzie Arktycznej utrzymany*, www.msz.gov.pl.
11. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka, Fińskie Oulu gościło Senior Arctic Officials*, www.msz.gov.pl.
12. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka*, http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/baltyk/arktyka/arktyka.
13. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka, Kolejny Arctic Circle Assembly w Reykjavíku za nami*, www.msz.gov.pl.
14. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka, Posiedzenie Euro-Arktycznej Rady Morza Barentsa*, www.msz.gov.pl.

15. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Arktyka, Swoboda prowadzenia badań naukowych w Arktyce – głównym tematem rozmów państw obserwatorów z amerykańską prezydentką Rady Arktycznej podczas tzw. „Warsaw Format Meeting”*, www.msz.gov.pl [dostęp: 16.03.2018].
16. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Polska w Radzie Bezpieczeństwa*, www.msz.gov.pl.
17. Newsmax.com, *Sen. Dan Sullivan Warns US Falling Behind Russia in Arctic Region*, <https://www.newsmax.com/Politics/Dan-Sullivan-US-arctic-military/2017/02/06/id/772207/>.
18. Polska Agencja Informacji i Handlu, *Go Arctic Aktualności*, <https://www.paih.gov.pl/goarctic/>.
19. Polska Agencja Prasowa, *MSZ: polscy polarnicy promują nowoczesną Polskę*, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,407087,msz-polscy-polarnicy-promujana-nowoczesna-polske.html>.
20. Polska Zbrojna, *Arktyczne manewry*, <http://k.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24692?t=Arktyczne-manewry>.
21. Prośniewski B., Polskie Radio, *Go Arctic: pierwsza misja za nami, co dalej?*, <https://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1557887,Go-Arctic-pierwsza-misja-za-nami-co-dalej>.
22. *Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017–2021*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/priorytety_polityki_zagr_2017_2021/.
23. Suszyński M., *Arktyka w ujęciu geopolitycznym – rywalizacja czy nowy typ kooperacji?*, <http://geopolityka.net/wojciech-suszynski-arktyka-w-ujeciu-geopolitycznym/>.
24. *Treaty concerning the Archipelago of Spitsbergen, signed at Paris*, February 9, 1920 League of Nations Treaty Series nr 41, Spitsbergen Treaty and Ratification, <http://www.worldlii.org/int/other/treaties/LNTSer/1920/40.html>.
25. Trusewicz I., Rzeczpospolita, *Rośnie flota arktycznych gazowców*, <http://www.rp.pl/Energianews/302019949-Rosnie-flota-arktycznych-gazowcow.html>.
26. US Senator of Alaska Dan Sullivan, *EUCOM Commander Cautions U.S. „Not Keeping Pace” with Russia’s Military Buildup in Arctic*, <https://www.sullivan.senate.gov/newsroom/press-releases/eucom-commander-cautions-us-not-keeping-pace-with-russias-military-buildup-in-arctic>.
27. US Senator of Alaska Dan Sullivan, https://foreignpolicymag.files.wordpress.com/2017/01/russiaarcticbuildup_012316e.jpg?w=1024&h=733.
28. Wilewski K., *Arktyczny marsz Rosji*, NowaPolskaZbrojna.pl.
29. Word Press, *Spór Rosja-Kanada o ropę i gaz na Arktyce*, marzec 21, 2010, <https://jaronow-journal.wordpress.com/category/polityka-energetyczna/page/20/>.
30. Zalesiński Ł., Polska Zbrojna, *„Cold Response 2016” – przygotowania na morzu*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/18508> [dostęp: 15.03.2018].
31. Zalesiński Ł., Polska Zbrojna, *Arktyczny sprawdzian*, <http://ww.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24716?t=Arktyczny-sprawdzian>.

32. Zalesiński Ł., Polska Zbrojna, *Marynarze i lotnicy za kołem polarnym*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/11705?t=Marynarze-i-lotnicy-za-kolem-polarnym> [dostęp: 15.03.2018].
33. Zalesiński Ł., Polska Zbrojna, *Polacy będą ćwiczyć za kołem podbiegunowym*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/18440?t=Polacy-beda-cwiczyc-za-kolem-podbiegunowym> [dostęp: 15.03.2018].
34. Zbies P., *Arktyczne kłopoty NATO*, <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/arktyczne-klopoty-NATO/>.

POLISH ARCTIC POLICY IN THE ASPECT OF NATIONAL SECURITY

Keywords: *The Arctic, national security, the Arctic Council, NATO, Russia*

SUMMARY

The article presents an assessment of the Polish Arctic policy in the aspect of national security, referring to the justification of the Polish presence in the Arctic for strategic documents. The current Polish involvement in the Arctic is presented, including as a signatory of the Spitsbergen Treaty (Paris), activity in international structures, including as an observer in the Arctic Council. The importance of Polish Arctic research for the legitimacy of the Polish presence in the Arctic was emphasized. They pointed to Polish political and economic projects in the Arctic. Polish military involvement in the area of NATO's defense readiness, including in the northern format, has been presented. The increase in political tension caused by Russia's political and military provocations in the Arctic at the turn of recent years was emphasized. Attention was drawn to the increase of the political, economic and military importance of the Arctic Ocean basin, especially in the context of dynamic climate change.